

SOLARIS
SOLIDARITY IN CLIMATE CHANGE

Introductie

Onderwerpen vandaag, SOLARIS, de onderzoeksvragen en methoden,
en belangrijkste resultaten

Overzicht workshop

- Introductie **SOLARIS** en **algemene onderzoeksresultaten**
- Korte introductie **individuele bescherming**
- Discussie- en feedbackronde 1: **rechtvaardigheid individuele bescherming**
- Koffiepauze
- **Presentatie Jonathan Kassian:** Flood Re en Build Back Better (BBB)
- **Presentatie Paul Cobbing:** reflectie op BBB vanuit rechtvaardigheidsperspectief
- Discussie- en feedbackronde 2: **haalbaarheid BBB in Vlaanderen**
- Afsluiting

SOLARIS: ‘solidarity in climate change adaptation’

- **Europees** onderzoeksproject gefinancierd door JPI Climate
 - Onderdeel van de 2019 SOLSTICE call
 - In Vlaanderen gefinancierd door BELSPO
- Maart 2021 – Augustus 2024
- Internationaal, **multidisciplinair team** met partners in England, Finland, Frankrijk

University of Antwerp
CRESC | Centre for Research on
Environmental and Social change

SOLARIS: ‘solidarity in climate change adaptation’

- Sommigen worden harder geraakt door klimaatverandering dan anderen, en de capaciteit voor klimaatadaptatie verschilt door **verschillen in kwetsbaarheid**
- Focus op overstromingen:
 - **Overstromingskwetsbaarheid:** locatie, blootstelling aan risico's
 - **Sociale kwetsbaarheid:** sociaaleconomische en demografische kenmerken die een invloed hebben op de capaciteit van mensen om zich aan te passen aan overstromingen
- Invloed op de **rechtvaardigheid** van het overstromingsrisicobeheer

Drie onderzoeksvragen

1

In hoeverre staan ongelijkheids- en rechtvaardigheidsvraagstukken op de agenda in overstromingsrisicobeheer in de SOLARIS landen?

2

In hoeverre dragen huidige participatieprocessen bij aan rechtvaardig overstromingsbeleid?

3

Welke indicatoren, kennis, en expertise zijn beschikbaar over verschillende vormen van kwetsbaarheid in overstromingen? Welke kennis is volgens stakeholders belangrijk?

- **Kwalitatieve onderzoeksmethoden:** interviews en analyse van (beleids-)documenten
- Interviews met:
 - Overstromingsrisicobeheerders op verschillende beleidsniveaus
 - Ruimtelijke planners
 - Noodplanners en hulpdiensten (bijv. brandweer)
 - Experts van universiteiten en onderzoeksinstituten
- **Cross-nationale vergelijkingen** met de andere SOLARIS landen

Resultaten onderzoeksvraag 1

- **Weinig expliciete erkenning** van sociale kwetsbaarheid, ongelijkheid, en rechtvaardigheidskwesties in overstromingsbeleid
- Interesse in de (on)gelijke impacts van overstromingen neemt toe onder experts die aan overstromingsrisico's werken:

“Het is niet alleen de materiële schade aan je huis, de vloer, de muren. Het gaat ook over de verstoring van je leven, je werk, en voor sommige mensen, afhankelijk van hun leeftijd en capaciteiten, heeft dit een meer significante impact”

(interview, 23-05-2022)

- Er blijven veel vragen bestaan rondom **hoe** verschillen in sociale kwetsbaarheid kunnen worden geadresseerd, en **wie** dat dan moet doen

Resultaten onderzoeksvraag 1

- Wel meer aandacht voor sociale kwetsbaarheid in **paraatheid**
 - ‘Klaar staan bij overstromingen’ en hulp bij **noodtoestand**
 - Kennis over wie zichzelf kan redden is daarom essentieel
- Bijv: identificatie van ‘kwetsbare instellingen’ die moeilijk te evacueren zijn in de overstromingsrisicobeheerplannen, zoals ziekenhuizen en scholen
- Sterke links met **rampenbestrijding** en de **gezondheidszorg** waar veel kennis is rondom indicatoren die mensen meer/minder kwetsbaar maken

Resultaten onderzoeksvraag 2

- Steeds meer participatie van bewoners in verschillende projecten, maar vaak **informer**en of **con**sulteren in plaats van coproductie

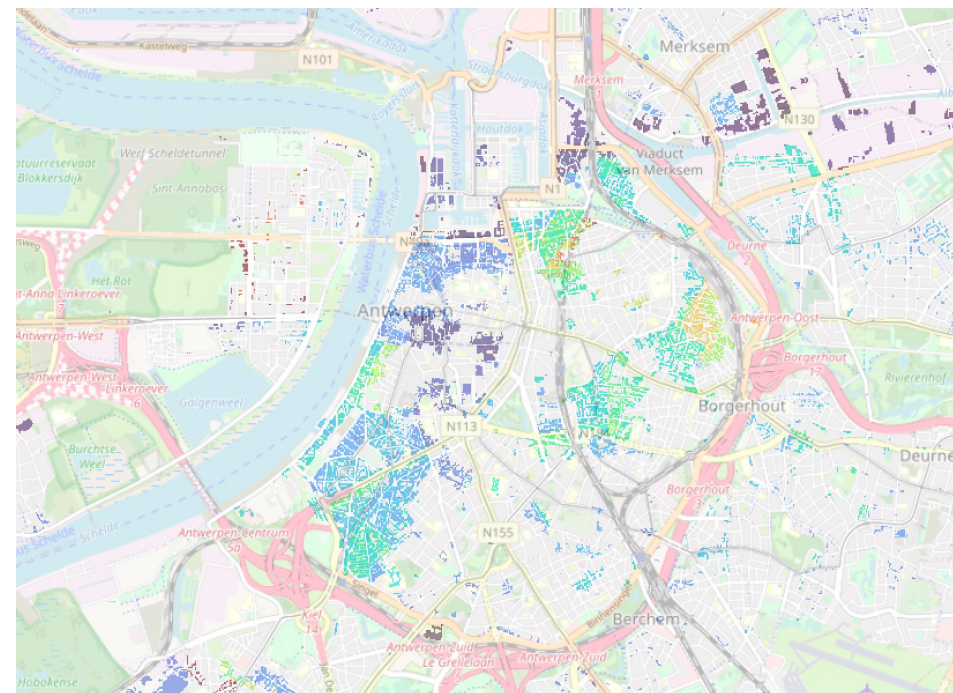
“Participatieve processen zijn echt enorm toegenomen in de laatste 10 jaar. Op zich zou je kunnen zeggen, we werken meer naar procedurele rechtvaardigheid” (interview, 24-09-2021) maar, “in de praktijk starten overstromingsrisicobeheerders participatie processen soms met een aantal opties in het achterhoofd waar men uit kan ‘kiezen’” (29-09-2021)

- Vaak alleen de ‘geëngageerde’ burger die participeert, niet iedereen wordt bereikt

“Als wij participatietrajecten opzetten, dan zijn er mensen die we niet bereiken. Die mensen hebben andere problemen, die gaan niet ‘s avonds naar een meeting komen om naar toelichting te luisteren. [...] We bereiken die wel minder, omdat die mensen ook minder vrije tijd hebben, en dat gebruiken om te overleven. [...] Ze zijn misschien zelfs niet gewend om te debatteren en om in groepjes na te denken over overstromingsproblematiek” (interview, 26-08-2021)

Resultaten onderzoeksvraag 3

- Veel **hydrologische** en **technische data** beschikbaar rondom overstromingsrisico's, zowel op regionaal als lokaal niveau
- **Kaarten**, gebaseerd op scenario's van klimaatverandering, laten de gevolgen van overstromingen zien voor waterdiepte, mens, natuur, economie, en cultureel erfgoed
- Er zijn ook **kaarten die sociale kwetsbaarheid** in overstromingen laten zien:
 - Aantal personen geïmpacteerd x het risico x sociale kwetsbaarheidsindex
 - Niet publiek toegankelijk, worden niet gebruikt in besluitvorming
- Waarom? Mogelijk door de **technische, ingenieursachtergrond** van overstromingsrisico-beheerders

SOLARIS
SOLIDARITY IN CLIMATE CHANGE

Individuele bescherming in overstromingen

De maatregelen, (overheids)support, en ongelijkheid en rechtvaardigheidsvraagstukken door de shift in verantwoordelijkheid

Shift in verantwoordelijkheid in overstromingen

- 2013: Introductie **meerlaagse waterveiligheid**
 - Kijkt naar verschillende dimensies van risico
 - **Preventie, protectie, paraatheid**
- Preventie relevant in het kader van deze workshop
- Rol voor verschillende beleidsdomeinen in overstromingsrisicobeheer: bijv. ruimtelijke planning, noodplanning, etc.
- Belangrijke rol voor **bewoners** d.m.v. **individuele bescherming**

Voorbeelden van overheidssupport in Vlaanderen

- Pilootproject individuele bescherming Geraardsbergen
 - Project VMM om bewustzijn van de **nood aan individuele bescherming** te vergroten
 - **Op maat gemaakt advies** voor meest geschikte maatregelen door technische experts
 - Gemeente Geraardsbergen biedt **subsidie** aan, maar max. tot €250
 - Bereik je iedereen?
- **Subsidie waterpreventie** in Vlaams-Brabant
 - Subsidie 50% van geraamde kosten, tot max. €7500 per woning en €75 000 per project
 - Kan toegekend worden aan steden en gemeenten, maar niet allemaal
→ **ruimtelijke ongelijkheid?**

De Engelse case

- Al **langer ervaring** met individuele bescherming in Engeland
- In jaren '90 erkenning dat de overheid niet overal bescherming kan bieden
- Individuele bescherming voor het eerst **geïstitutionaliseerd** in:
 - Making Space for Water policy vision (2004)
 - National Flood and Coastal Risk Erosion Management Strategy (2011)
- Doelen rondom individuele bescherming verder vastgelegd in 'roadmaps' tot 2100

(Overheids)support in Engeland

- Environment Agency's Grant-in-Aid funding
 - Doorlopend beschikbaar voor bewoners met **significante overstromingsrisico's**
 - Extra financiering voor **sociaal kwetsbare gebieden**
 - £4 500 - £11 500 per huishouden
- Defra's 'Recovery Grants'
 - Alleen beschikbaar **na landelijke overstromingen** ('nation-wide')
 - Beschikbaar als een **minimum aantal bewoners** in gemeente zijn geraakt
 - £5 000 per huishouden
- Flood Re's 'Build Back Better'
 - Rol voor verzekeringssector in stimuleren opname individuele bescherming
 - Tot £10 000 om huis adaptief terug te bouwen met individuele beschermingsmaatregelen
 - Alleen voor diegene **met overstromingsverzekering**

Rechtvaardigheidsvraagstukken voor discussie

- Capaciteit om individuele maatregelen te implementeren? Onder andere:
 - Hoe moeten huurders dat doen?
 - Onvoldoende financiële middelen?
 - Straat-aanpak; als de burens het niet doen, heeft het dan wel zin?
- Sociaal kwetsbare groepen blijven wellicht achter/minder goed beschermd tegen toekomstige overstromingen → vicieuze cirkel
- Is het rechtvaardig dat sommigen collectieve bescherming krijgen en anderen niet?
- Is het rechtvaardig dat sommigen overheidssubsidies krijgen en anderen niet?